

EVLİLİK BİRLİĞİNDE EŞLERDEN BİRİSİNİN BAZI MALVARLIĞI DEĞERLERİ ÜZERİNDEKİ TASARRUF YETKİSİNİN SINIRLANDIRILMASI

Yrd. Doç. Dr. Alpaslan AKARTEPE*

I. GİRİŞ

Medeni Kanun'da evlilik birliğini korumak amacıyla çeşitli hükümler yer almaktadır. MK. m. 199 hükmü de bunlardan birisidir. Kanun koyucu, söz konusu düzenlemeyi yaparak eşlerden birisinin yapacağı tasarruf işlemleri ile evlilik birliğini ekonomik açıdan tehlikeye düşürmesinin önüne geçmek istemiştir. Evlilik birliğinde eşler MK. m. 193 gereğince birbirleriyle ve üçüncü kişilerle kural olarak her türlü hukuki işlemi yapabilirler. Ancak bu kuralın istisnaları da bulunmaktadır. İşte MK. m. 199 bu istisnalardan birisidir. Kanun koyucunun böyle bir istisna getirmesinin nedeni evlilik birliğini ekonomik yönden korumaktır. Gerçekten söz konusu hükmün amacı birinci fıkrasından da anlaşıldığı üzere, "Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan maddi bir yükümlülüğün yerine getirilmesini" sağlamaktır. Bu amacı gerçekleştirmek için de yapacağı tasarruf işlemleri ile ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşürmesi muhtemel olan veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşin, adı geçen işlemleri geçerli bir şekilde yapabilmesi diğer eşin rızasına bağlı kılınmıştır. Ancak bu bağlı kılınma, bir başka ifadeyle eşin bazı mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandırılması, kendiliğinden gerçekleşmeyip, diğer eşin talepte bulunması ve hâkimin karar vermesi halinde mümkün olacaktır.

Çalışmamızda, eşlerden birisinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasının hukuki niteliği, şartları ve buna bağlı sonuçlar ele alınmıştır.

---

* Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Anabilim Dalı Öğretim Üyesi.

II. EŞİN TASARRUF YETKİSİNİN SINIRLANDIRILMASININ HUKUKİ NİTELİĞİ

Evlilik birliğinde eşlerden birisinin bazı malvarlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlanabilirliğini düzenleyen MK. m. 199 hükmünün, bir fiil ehliyeti sınırlaması değil, tasarruf yetkisi sınırlaması olduğu doktrinde genel olarak kabul edilmektedir¹.

Kanaatimizce de MK. m. 199’da yer alan ve ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşüren ya da evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerini yerine getirmeyen eşin, münferit mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf edebilme imkanını kısıtlamayı öngören hüküm, eşin fiil ehliyetinin sınırlandırılması sonucunu doğurmaz. Çünkü böyle bir durumda, eşin belirli mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf işlemlerini kısmen ya da tamamen yapabilmesi yalnızca diğer eşin rızasına bağlı kılınmaktadır. Aslında hâkimin kararı ile tasarruf yetkisi sınırlanan eş, fiil ehliyeti sınırlanmadığı için kural olarak her türlü hukuki işlemi yapabilir. Ancak yapmış olduğu bu hukuki işlemlerin hüküm ve sonuç doğurması diğer eşin rızasına bağlı tutulmuşsa, bu rıza olmadığı zaman ifa imkânsızlaşır. Bu bakımdan söz konusu hükümde öngörülen durum, tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşi bir “sınırlı ehliyetli” olarak görmeye yetecek nitelikte değildir². Öte yandan MK. m. 199 hükmü, istisnai

¹ BRÄM, V./HASENBÖHLER, F., Kommentar zum Schweizerischen Zivilgesetzbuch Zivilgesetzbuch (Zürcher Kommentar), Bd. II, Familienrecht, Teilbd. 1c, Die Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Zürich 1998, Art. 178, N. 31; HAUSHEER, H./REUSSER R./GEISER, T., Berner Kommentar, Kommentar zum Schweizerischen Privatrecht, Bd. II, Das Familienrecht, 1. Abt., Das Eherecht, 2. Teilbd., Die Wirkungen der Ehe im allgemeinen, Art. 159-180 ZGB, Bern 1999, Art. 178, N. 13; GÜMÜŞ, M. A., Türk Medeni Kanununun Getirdiği Yeni Şerhler, Birinci Basıdan İkinci Tıpkı Bası, İstanbul 2007, s. 79; KILIÇOĞLU, A. M., Türk Medeni Kanunu’nda Diğer Eşin Rızasına Bağlı Hukuksal İşlemler ve Yasal Alım Hakkı, Ankara 2002, s. 34; BARLAS, N., “Yeni Türk Medeni Kanunu Hükümleri Çerçevesinde Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları”, Prof. Dr. Necip Kocayusufoğlu İçin Armağan, Ankara 2004, s. 133; AYAN, S., Evlilik Birliğinin Korunması, Ankara 2004, s. 266; ŞİPKA, Ş., Aile Konutu İle İlgili İşlemlerde Diğer Eşin Rızası, 2. Bası, İstanbul 2004, s. 53; AKİPEK, J. G./AKINTÜRK, T., Eşya Hukuku, İstanbul 2009, s. 325; ERTAŞ, Ş., Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 8. Baskı, Ankara 2008, s. 206.

² Doktrinde bazı yazarlar, kişiler yönünden fiil ehliyetini gruplandırılmasında “evli kişiler”in sınırlı ehliyetliler grubunda yer aldığını belirtmektedirler. Buna gerekçe olarak gösterilen hükümlerden birisi de MK. m. 199 hükmüdür. Dolayısıyla bu yazarlar bakımından söz konusu hüküm bir tasarruf yetkisi sınırlaması değil, bir fiil ehliyeti sınırlaması öngörmektedir. Bu görüşte olan yazarlar için bkz., AKİPEK, J. G./AKINTÜRK, T., Türk Medeni Hukuku, Birinci Cilt, Başlangıç Hükümleri Kişiler Hukuku, Yeni Medeni

bir hüküm³ olup, genel olarak her evli kişi için değil, sadece anılan maddede öngörülen şartların gerçekleşmesi halinde bu kapsama giren evli kişiler bakımından uygulanabilecektir. Gerçekten de MK. m. 193 gereğince eşler birbirleriyle ve üçüncü kişilerle, kural olarak, diğer eşin veya başka bir kimse- nin onayına gerek kalmaksızın her türlü hukuki işlemi yapabilirler. “Eşlerin serbestliği ilkesi”⁴ adı verilen bu kuralın tek istisnası Kanunda aksine bir hükmün bulunmasıdır. İşte eşlerin hukuki işlem yapma serbestisine Kanun tarafından getirilen istisnalardan birisi de MK. m. 199 hükmüdür. Dolayısıyla bu hüküm genel bir kuralı değil, istisna teşkil eden bir durumu düzenlemektedir. Ayrıca söz konusu maddenin uygulanabilmesi için aşağıda ayrıntılı olarak üzerinde duracağımız şartların da gerçekleşmiş olması gerekir.

Sonuç olarak, biz de doktrindeki genel kabulle birlikte eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına yönelik olarak getirilen düzenlemenin bir fiil ehliyeti sınırlaması değil⁵, bir tasarruf yetkisi sınırlaması olduğu kanaatindeyiz.

Medeni Kanun m. 199 hükmünde öngörülen düzenlemenin hukuki niteliği ile ilgili olarak üzerinde durulması gereken bir diğer nokta da şartların gerçekleşmesi halinde, eşin sadece tasarruf işlemleri mi diğer eşin rızasına tâbi tutulabilecektir, yoksa borçlandırıcı işlemler de bu sınırlamanın içeriğine dâhil olabilecek midir?

Bu konuda doktrinde iki farklı görüş bulunmaktadır. Bazı yazarlar, tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşin yapacağı tasarruf işlemlerinin yanında, borçlandırıcı işlemlerin de diğer eşin rızasına bağlı kılınabileceğini belirtmektedirler. Ancak hemen ifade etmek gerekir ki, bu görüşün asıl olarak İsviçre doktrininde savunulduğu belirtilmektedir⁶.

Bu görüşün dışında kalan, hâkim olan ve bizim de prensipte katıldığımız⁷ diğer görüşe göre ise mahkemenin eşin tasarruf yetkisinin sınırlandı-

---

Kanuna Uyarlanmış Altıncı Bası, İstanbul 2007, s. 334 vd.; ZEVKLİLER, A./HAVUTÇU, A., Medeni Hukuk, Temel Bilgiler, 5. Baskı, Ankara 2005, s. 117.

³ KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 30.

⁴ AKINTÜRK, T., Türk Medeni Hukuku, İkinci Cilt, Aile Hukuku, Gözden Geçirilip Yeni Medeni Kanuna Uyarlanmış Onbirinci Bası, İstanbul 2008, s. 120.

⁵ Özellikle MK. m. 194 hükmüne yönelik, ancak bu konu ile de alakalı olarak ayrıntılı açıklama için bkz. ŞİPKA, age., s. 36 vd..

⁶ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 70, dn. 206’da belirtilen yazarlar.

⁷ Özellikle kefalet sözleşmesi açısından bkz., aşağıda IV, A.

rılmasına ilişkin vereceği kararda, sadece tasarruf işlemleri diğer eşin rızasına tâbi kılınabilir. Borçlandırıcı işlemlerin bu sınırlamanın dışında tutulması gerekir⁸.

Bu görüşün gerekçelerini kısaca şöyle belirtebiliriz. Her şeyden önce MK. m. 199/f. I'de açıkça “tasarrufların” ibaresi yer almaktadır. Bu açık ifade karşısında söz konusu hükmü, borçlandırıcı işlemlerin yapılmasını da sınırlama altına almayı amaçladığı şeklinde yorumlamak kanun koyucunun iradesine aykırı düşer. Bir başka açıdan bakıldığında, tasarruf işlemleri bir hakka veya hukuki ilişkiye doğrudan etki eden, onu diğer tarafa geçiren, değiştiren ya da ortadan kaldıran, genellikle de borçlandırıcı işlemlerden doğan borcu yerine getiren, onu ifa eden işlemlerdir⁹. Dolayısıyla, eşler tarafından yapılacak olan ve tasarruf işlemi niteliğinde olan işlemler genel anlamda doğrudan doğruya ailenin ekonomik varlığı üzerinde etkili olacaktır. Örneğin, eşlerden birisinin sahip olduğu ve ailenin geçim kaynağı olan işletmesini üçüncü bir kimseye devretmesi halinde, bu bir tasarruf işlemi olması sebebiyle MK. m. 199/f. I'de öngörülen şartların gerçekleşmesine yol açabilecektir. Buna karşılık borçlandırıcı işlemler, mal varlığı üzerinde doğrudan doğruya etkide bulunmadığı, bir başka ifadeyle borçlandırıcı işlemin yapılması bir hakkın devredilmesi, değiştirilmesi ya da ortadan kaldırılması sonucunu doğurmadığı için bu tür işlemlerin de söz konusu hüküm kapsamına alınması, amacı aşan bir genişlemeye yol açabilecektir¹⁰. Dolayısıyla

---

⁸ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 10A; DURAL M./ÖĞÜZ, T./GÜMÜŞ, M. A., Türk Özel Hukuku, C. III, Aile Hukuku, İstanbul 2005, s. 279, 280; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 71; DOĞAN, M., Tapu Sicilinde Tasarruf Kısıtlamasının Şerhi, Ankara 2004, s. 100; HATEMİ, H., Aile Hukuku I (Evlilik Hukuku), İstanbul 2005, s. 90; AYAN, age., s. 257; BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 133.

⁹ EREN, F., Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 10. Bası, İstanbul 2008, s. 160 vd..

¹⁰ Tasarruf işleminin yapılabilmesi için işlemi yapan kişinin tasarruf yetkisine sahip olması gerekir. Eşin MK. m. 199 gereğince belirli mal varlığı değerleri üzerinde tasarrufta bulunması diğer eşin rızasına tâbi tutulduğunda, bu mal varlığı değerleri üzerinde borçlandırıcı işlemlerde bulunma yetkisi sınırlanmadığı için eş borçlandırıcı işlem yapabilecek, fakat yetkisi olmadığından geçerli bir tasarruf işlemi yapamayacaktır. Bu halde de işlemin karşı tarafı borcun ifa edilmemesinden doğan zararının giderilmesini isteyebilecektir (BK. m. 96). Böyle bir durumun gerçekleşmesi dolaylı da olsa ailenin ekonomik varlığının etkilenmesine yol açabilecektir. Bunun mümkün olduğunca önüne geçilebilmesi için hâkimin MK. m. 199'daki önlemleri etkili bir biçimde kullanması gerekir.

sınırlamanın kapsamını borçlandırıcı işlemleri de içine alacak şekilde genişletmek, bir fiil ehliyeti sınırlaması sonucunu doğurabilecektir¹¹.

III- ŞARTLARI

A) Genel Olarak

Medeni Kanun m. 199 gereğince eşlerden birisinin belirli mal varlığı değerleri üzerinde tasarrufta bulunma yetkisinin, diğer eşin talebi üzerine hâkim tarafından sınırlandırılabilmesi için bazı şartların gerçekleşmesi gerekir. Bu şartları iki grupta incelememiz mümkündür. Birinci gruptaki şartlar, MK. m. 199/f. I'de ifadesini bulan ve ön şart olarak isimlendireceğimiz şartlardır. Zira diğer iki şartın bir anlam ifade edebilmesi için öncelikle ön şart dediğimiz iki şarttan birisinin varlığı gerekli olacaktır. Bu bakımdan aşağıda MK. m. 199'un uygulanabilmesi için aranan şartları, ön şart ve genel şartlar olmak üzere iki ayrı grupta inceleyeceğiz.

B) Ön Şart

Medeni Kanun m. 199'da eşlerden birisinin belirli mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandırılabilmesi için öncelikle iki farklı şarttan birinin gerçekleşmesi gerekir. Bizim ön şart olarak isimlendirdiğimiz bu şartlardan birisi "ailenin ekonomik varlığının korunması" diğeri ise "evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmemesi"dir. Aşağıda bu şartlar üzerinde duracağız

1. Ailenin Ekonomik Varlığının Korunması

Eşlerden her biri yapacağı hukuki işlemlerle ailenin ekonomik varlığını ciddi ve yakın bir tehlike ile karşı karşıya bırakabilir. Eşlerden birisinin ailenin ekonomik varlığının sürdürülmesini sağlayan bazı mal varlığı değerlerini elden çıkarması, ekonomik değeri olan haklardan vazgeçmesi ve mali kaynakları tüketiyor olması¹² gibi durumlarda bu ön şartın gerçekleştiğini söy-

---

¹¹ Bununla birlikte elden işlemler dediğimiz, borçlandırıcı işlemle tasarruf işleminin iç içe geçtiği hukuki işlemlerde, borçlandırıcı işlemle tasarruf işleminin sınırlandırılması arasında pratik açıdan bir fark bulunmamaktadır. Bu konuda bkz., BRÂM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 10A.

¹² DOĞAN, age., s. 101; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 63; AYAN, age., s. 260.

lemek mümkündür¹³. Ancak yapılan işlemlerin ailenin ekonomik varlığı üzerindeki etkilerinin ve bunların aile için tehlike oluşturup oluşturmadığının hâkim tarafından her somut olaya göre değerlendirilmesi gerekir.

İsviçre Federal Mahkemesi 1. Hukuk Dairesinin yerleşik uygulamasına göre, ailenin geçim durumunun tehlikeye atılması ailenin ekonomik varlığının tehlikeye atılmış sayılması için yeterlidir¹⁴.

Ailenin ekonomik varlığını tehlikeye sokan tasarruflar, özellikle eşler arasında boşanmaya kadar varan birtakım anlaşmazlıkların ortaya çıktığı hallerde belirginleşebileceği gibi, eşler arasında böyle bir huzursuzluk ve anlaşmazlık olmasa bile onlardan birisinin sorumsuzca harcamalarda ve tasarruflarda bulunması durumunda da ortaya çıkabilir. Hangi durumda olursa olsun burada dikkat edilmesi gereken husus, evlilik birliğinin korunması bağlamında, eşlerden birisinin yapmış olduğu tasarruflar nedeniyle ailenin ekonomik varlığının korunmasına ihtiyaç olup olmadığıdır. Dolayısıyla böyle bir gereklilik var olmadığı halde, eşlerden birisinin diğer eşin bazı mal varlığı değerleri ile ilgili olarak yapacağı tasarruf işlemlerinin kendisinin rızasına tabi tutulması yönündeki talebi reddedilmelidir¹⁵.

2. Eşlerden Birisinin Evlilik Birliğinden Doğan Mali Yükümlülüklerini Yerine Getirmemesi

Eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına yol açabilecek bir diğer ön şart ise eşlerden birisinin evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerini yerine getirmemesidir. Ailenin ekonomik varlığının ciddi ve yakın tehlikeye maruz kaldığı durumlarda, çoğunlukla evlilik birliğinden doğan mali yükümlüklerin yerine getirilmemesi olgusuyla da karşı karşıya kalınır. Ancak bu iki şartın da mutlaka bir arada bulunması gerekli değildir. Sadece birinin gerçekleşmiş olması yeterlidir¹⁶.

¹³ Örnekler için bkz., BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 11A.

¹⁴ MAIER, P., Aktuelles zu Eheschutzmassnahmen, Scheidungsgründen und Kinderbelangen anhand der Praxis der erst- und zweitinstanzlichen Gerichte des Kantons Zürich, AJP/PJA 2008, s. 208.

¹⁵ GÜMÜŞ, age., s. 63; AYAN, age., s. 259; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, age., s. 277.

¹⁶ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 14; HAUSHEER/REUSSER/GEISER, Art. 178, N. 7.

Evlilik birliğinden doğan mali yükümlülükler esas olarak iki durumda ortaya çıkar. Bunlardan birisi MK. m. 186/f. III'de ifadesini bulan eşlerin evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğüdür. Diğeri ise mal rejimlerinden doğan yükümlülüklerdir. Bu yükümlülüklerden herhangi birisinin yerine getirilmeme tehlikesi MK. m. 199'un uygulanmasına yol açabilecektir.

Medeni Kanun m. 186/f. III gereğince, eşler güçleri oranında emek ve mal varlıkları ile evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğü altındadırlar. Eşlerden birisinin bu yükümlülüğü ihlal etmesi halinde, diğer eş MK. m. 199'da öngörülen tedbirin alınması için hakime müracaat edebilecektir. Ancak bunun için eşlerin birliğin giderleri için yapacakları katkı pay ve oranlarının MK. m. 196 veya m. 197 uyarınca hakim tarafından belirlenmiş olması ve bu tespitten sonra eşin, giderlere katılma yükümlülüğünü ihlal etmiş olması şart değildir¹⁷. Zira öncelikle böyle bir şart MK. m. 199'da öngörülmüş değildir. Diğer taraftan bu şekilde bir şartın varlığını aramak, MK. m. 199'un bu korumasından yararlanmak isteyen eşin maruz kaldığı ciddi ve yakın ihlallerin önlenmesi ihtimalini de ortadan kaldırmış olacaktır.

Eğer eşlerin daha önceden MK. m. 196 veya hakim kararı ile ayrılık halinde m. 197 gereğince giderlere katılma payları belirlenmişse bu oranlara göre ihlalin bulunması halinde MK. m. 199'un uygulanması istenebilecektir. Fakat böyle bir belirleme olmadan da evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğünü yerine getirmeyen eşe karşı diğer eş, tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını isteyebilmelidir. Bu çözüm hükmün amacına daha uygundur. Aslında böyle bir durumda, hâkimin eşin tasarruf yetkisinin sınırlanması gerektiği kanaatine vardığı zaman, zaten öncelikle eşlerin evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüklerine ilişkin oranları belirlemesi gerekecektir. Çünkü bu şekilde bir belirlemeyi yapmadan ne miktar ve oranda mal varlığı değeri üzerinde sınırlama yapılacağına kararı verilemez. Zira sınırlama kararı bu hükümde öngörülen amaca uygun olan nispet ve miktardaki mal varlığı değerlerini içermelidir. Bu bakımdan MK. m. 199 hükmünün

---

¹⁷ DOĞAN, age., s. 102; AYAN, age., s. 261.

kapsamında bu belirleme zorunluluğu yer almaktadır. Fakat kanun koyucu bunu zorunlu bir “ön şart” olarak öngörmemiştir¹⁸.

Medeni Kanun m. 197 gereğince eşlerden birisi ortak hayat sebebiyle kişiliği, ekonomik güvenliği veya ailenin huzuru ciddi biçimde tehlikeye düştüğü sürece ayrı yaşama hakkına sahiptir. Yine aynı maddenin II. fıkrasına göre ise hâkim, ayrı yaşama haklı sebebe dayanıyorsa, eşlerden birisinin talepte bulunması üzerine diğer eşin ona yapacağı parasal katkıya ilişkin önlemleri de alır¹⁹. Eğer parasal katkıda bulunmasına karar verilen eş bu yükümlülüğünü yerine getirmezse, diğer eş talepte bulunarak tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar verilmesini isteyebilir²⁰.

Tasarruf yetkisinin sınırlandırılması eşler arasında mal rejiminden doğan mali taleplere bağlı olan yükümlülüklerin yerine getirilmesini sağlamak üzere bir tedbir olarak da kullanılabilir²¹. Özellikle eşlerden birisinin edinilmiş mallara katılma rejiminde artık değere katılma alacağına (MK. m. 236), değer artış payı alacağına (MK. m. 227), ve denkleştirme alacağına ilişkin taleplerin karşılanmasını tehlikeye düşürecek şekilde tasarruflarda bulunma ihtimali varsa, MK. m. 199’un uygulanması istenebilecektir²².

Evlilik birliğinin boşanma ile sona erdiği hallerde, boşanmaya dayanan tazminat ve nafaka yükümlülüklerinin güvence altına alınmasını sağlamak amacıyla MK. m. 199’dan yararlanılamayacaktır. Bir başka ifadeyle, MK. m. 199’da öngörülen tedbirler evlilik birliği devam ederken ve özellikle de boşanma ve ayrılık davaları sürecinde uygulanabilir²³. Zira söz konusu hüküm,

18 Aksi fikirde olarak bkz., GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 65; ÖKTEM, S., “Aile Birliğinde Eşlerin Tasarruf Yetkisinin Kısıtlanması”, Türkiye Barolar Birliği Dergisi, S. 67, Kasım /Aralık 2006, s. 323, 324.

19 AKINTÜRK, age., s. 140 vd.; DURAL/ÖĞÜZ/GÜMÜŞ, age., s. 254 vd.; GÜMÜŞ, M. A., Teoride ve Uygulamada Evliliğin Genel Hükümleri ve Mal Rejimleri (TMK. m. 185-281), İstanbul 2008, s. 148 vd.

20 DOĞAN, age., s. 102; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 65; AYAN, age., s. 262.

21 BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 16; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 65, 66.

22 DOĞAN, age., s. 102; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 66; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 31.

23 BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 7; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 29; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 67; BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 135; AKINTÜRK, age., s. 123; Aksi fikirde olarak bkz., DOĞAN, age., s. 102; AYAN, age., s. 262, 263.

evliliğin genel hükümleri arasında yer alan ve evlilik birliğini korumaya yönelik bir hükümdür. Boşanma gerçekleştiği takdirde evlilik birliği ortadan kalkmış olacağından, bu aşamadan sonra tazminat ve nafaka yükümlülüklerinin yerine getirilmesini sağlamak üzere eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması yoluna başvurulmamalıdır. Aksi fikir, MK. m. 199'un amacını aşan ve çok geniş yorumlanması sonucunu doğuran bir uygulama olur ki, bu da söz konusu hükmün istisnai olması ile çelişen bir durumun ortaya çıkmasına yol açar.

Medeni Kanun m. 199 hükmü ile evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerin yerine getirilmesindeki ihlallerin önüne geçilmek istendiği için doğrudan doğruya evlilik birliğinden kaynaklanmayan mali yükümlülüklerin ihlalinde bu hüküm uygulama alanı bulamayacaktır. Bu bağlamda eşler arasındaki eser, hizmet veya ortaklık sözleşmesi gibi hukuki ilişkilerden kaynaklanan borçların ifasını sağlamak üzere MK. m. 199'a dayanılarak eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması mümkün değildir²⁴.

C) Genel Şartlar

1. Eşin Talepte Bulunması

Eşlerden birisinin ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşürecek davranışlarda bulunması veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda, ancak diğer eşin talepte bulunması halinde MK. m. 199'un uygulanması mümkün olabilir. Böyle bir talep olmadan, hâkimin evlilik birliği ile ilgili olarak önüne gelen bir uyuşmazlıkta kendiliğinden MK. m. 199'un uygulanmasına karar vermesine imkan yoktur²⁵. Bir başka ifadeyle, hâkim tarafından eşin belirli mal varlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar verilebilmesi için diğer eşin mutlaka mahkemeden bu hususta talepte bulunmuş olması gerekir. Söz konusu hükümdeki "eşlerden birinin istemi üzerine" ifadesi de açıkça bu durumu belirtmektedir.

Öte yandan MK. m. 199, özellikle boşanma ve ayrılık davaları devam ederken uygulama alanı bulabilecek bir hükümdür. Ancak MK. m. 169'da

---

²⁴ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 14; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 66; DOĞAN, age., s. 102.

²⁵ AYAN, age., s. 263; ÖKTEM, agm., s. 324.

kanun koyucu boşanma veya ayrılık davasının açılmasıyla birlikte, ekonomik yönden zayıf olan eşi ve çocukları korumak amacıyla hakim tarafından alınması gereken geçici koruma önlemlerini öngörmüştür. Gerçekten MK. m. 169 gereğince hâkim, boşanma veya ayrılık davasının devamı süresince gerekli olan ve özellikle eşlerin barınması, geçimi, mallarının yönetimi ile çocukların bakım ve korunmasına ilişkin önlemleri kendiliğinden almakla yükümlüdür. Hâkim, böyle bir durumda alınması gerekli olan önlemleri, taraflardan herhangi bir talep olmaksızın, kendiliğinden alır²⁶. Durum böyle olmakla birlikte hâkim, MK. m. 169 uyarınca kendiliğinden alacağı geçici koruma önlemleri arasında eşlerden birisinin belirli mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf edebilmesini diğer eşin rızasına bağlı kılma tedbirine başvuramaz. Dolayısıyla, MK. m. 199 eşler arasındaki boşanma davası devam ederken de uygulanabilecek bir hüküm olmasına rağmen, MK. m. 169 gereğince hâkimin, davanın devamı süresince gerekli olan ve özellikle eşlerin barınmasına, geçimine, mallarının yönetimine ve çocukların korunmasına yönelik geçici önlemleri re'sen alma yetkisine sahip olması da MK. m. 199'u kendiliğinden uygulamasına imkan vermez²⁷.

2. Hâkim Kararı

Medeni Kanun'un 199. maddesi gereğince, eşin bazı mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisinin diğer eşin rızasına bağlı kılınabilmesi, yukarıda belirtilen şartların gerçekleşmesinin yanı sıra, hâkimin bu yönde bir karar vermesi halinde mümkündür. Ancak hâkimin kararı ile ilgili olarak bazı noktalar önem arz etmektedir.

Hâkim, MK. m. 199 uyarınca alınacak tedbirlere ilişkin olarak karar verirken, kendisinden talepte bulunan eşin öne sürdüğü olguların kesin delillerle ispat edilmesini beklememelidir. Gerek ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşüren, gerekse evlilik birliğinden doğan yükümlülüklerin yerine getirilmemesine yol açan tasarruflar hakkında yakın ve ciddi bir tehlikenin bulunduğu kanaatinin uyandırılması yeterli olmalıdır²⁸. Bir başka ifadeyle,

---

²⁶ AKINTÜRK, age., s. 283.

²⁷ AYAN, age., s. 263.

²⁸ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 11; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 31; AYAN, age., s. 263; BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 134; TUOR, P./SCHNYDER, B./RUMO-JUNGO, A., Das Schweizerische Zivilgesetzbuch, 12. Aufl., 2002, s. 291.

kısıtlama talebinde bulunan eş, yukarıda ön şart olarak açıkladığımız durumlardan birisi ile ilgili olarak yakın gelecekte gerçekleşmesi muhtemel ciddi bir tehlikenin varlığına ilişkin objektif ipuçlarını hâkime sunmalıdır²⁹.

İkinci olarak, hâkim, eğer tehlikenin yakın ve ciddi olduğu konusunda bir kanaat edinirse, eşin belli mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf edebilmesinin diğer eşin rızasına bağlı olacağı yönünde bir karar verecektir. Ancak bu konuda hâkimin genel nitelikte bir sınırlama kararı vermesi mümkün değildir³⁰. Zira bu kararda, ayrıca eşin hangi mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf edebilme yetkisine sınırlama getirildiğinin de tek tek ve açıkça belirtilmesi gerekir³¹. Karara konu olabilecek mal varlığı değerleri, taşınır ve taşınmaz mallar³², kıymetli evrak ya da alacak hakkı gibi ekonomik değeri olan haklar olabilir³³. Sınırlama, mal varlığı değerleri üzerindeki bütün tasarrufların değil de belli tasarrufların, örneğin ivazsız ya da yalnızca rakamsal olarak belirli bir miktarı geçen tasarrufların yapılması için getirilebilir.

Bu hususlar dışında, hâkimin vereceği kararda oranlılık ilkesine dikkat etmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, hâkimin belirleyeceği mal varlığı değerle-

---

29 Örneğin, eşin bir taşınmazının veya yazlığının satışa çıkarıldığını gösteren gazete ilanı, eşin bir üçüncü kişiye kendi işyerini ucuza satacağına ilişkin söz vermesi. Benzer örnekler için bkz., BRÂM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 11; MAIER, s. 78. Ayrıca, abartılı şekilde eli açıklık, israf derecesinde hediyeler verme, finansal durumla bağdaşmayan harcamalarda bulunma, tehlikenin varlığı için örnek olarak sayılabilir (MAIER, s. 78).

30 AYAN, age., s. 264.

31 KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 33; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 69; AYAN, age., s. 264; ÖZTAN, B., Aile Hukuku, 5. Bası, Ankara 2004, s. 227. Ayrıca bkz., “O halde mahkemece yapılacak iş, ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüğün yerine getirilmemesi ile ilgili değerleri, taşınmazların ada, parsel numaralarını ve buldukları yerleri davacıya açıklamaktır bu suretle Yargıtay denetimine de imkân verecek şekilde diğer eşin rızasıyla yapılacak tasarruflarla ilgili mal varlığı değerlerini belirlemek ve bunları infazda tereddüde yer vermeyecek şekilde, kararda ve hüküm fıkrasında göstermek, davalı eşin taşınmaz veya taşınmazlar üzerinde tasarruf yetkisini kaldırırca, bu taşınmazlarda ada parsel numaralarını ayrı ayrı göstererek kendiliğinden tapu kütüğüne, şerhine karar vermektен ibarettir.” Yarg. 2. HD., E. 2005/5879, K. 2005/8355, T. 30.5.2005 (Kazancı İçtihat Bilgi Bankası).

32 Karara konu olacak taşınmaz mallar “aile konutu” dışında kalanlar olmalıdır. Zira aile konutu ile ilgili tasarrufları MK. m. 194 düzenlediği için eşler evlilik birliğini devam ettirdikleri sürece, aile konutu üzerinde MK. m. 199’a dayanarak bir tasarruf yetkisi sınırlandırmasına gerek bulunmamaktadır. Bu konuda bkz., BRÂM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 13.

33 BRÂM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 9; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 33; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 69.

ri üzerinde eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması amaca uygun olmalı, amaç ile sonuç arasında uygun bir oran bulunmalıdır. Bu nedenle hâkim, eşin belirli mal varlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisini kısıtlama kararı verirken, bu tedbirin hangi amaçla alındığını gözden uzak tutmadan, bu amacı gerçekleştirecek oran ve miktardaki mal varlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandırmalıdır. Amaç eğer ailenin ekonomik varlığını korumaksa, sınırlama daha geniş tutulabilecekken, eşin mali yükümlülüklerini yerine getirmemesi söz konusu ise daha dar kapsamlı tutulmalıdır. Bu durumda yükümlülüklerin ihlal edilmesi ölçüsünde bir sınırlama ile yetinilmelidir³⁴. Amacın aşılması, gerek mal varlığı değerleri belirlenirken, gerekse belirlenen bu mal varlığı değerleri üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırılması ile sonuçlanan uygulama, hiçbir zaman için diğer eşi fiili vesayet altına sokacak bir şekilde olmamalıdır³⁵.

Hâkimin eşin tasarruf yetkisinin diğer eşin rızasına bağlı tutulmasına ilişkin kararı, belirli bir süre zarfında geçerli olmak üzere verilebileceği gibi, böyle bir süre öngörülmeden de verilebilir³⁶. Ancak belirli bir süre öngörülümüşse bunun da kararda açıkça belirtilmiş olması gerekir³⁷.

IV- EŞİN TASARRUF YETKİSİNİN SINIRLANDIRILMASINA KARAR VERİLMESİ HALİNDE ALINACAK TEDBİRLER

Medeni Kanun m. 199 gereğince, evlilik birliğini korumaya yönelik olarak hâkimin eşlerden birisinin talebi üzerine diğer eşin bazı mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar verdiği hallerde, bu karar tek başına etkili ve yeterli olmayacaktır. Ayrıca hâkimin II. ve III. fıkralarda öngörülen tedbirleri de alması gerekir³⁸. Aşağıda bu tedbirler üzerinde durulmuştur.

³⁴ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 21; DOĞAN, age., s. 103.

³⁵ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 21; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 69.

³⁶ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 69; DOĞAN, age., s. 103.

³⁷ KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 33.

³⁸ Medeni Kanun m. 199'da tasarruf yetkisi sınırlamasının etkili olması için gerekli olan tedbirlerin alınması hükme bağlanmıştır. Ancak bu tedbirlere ek olarak, MK. m. 190'da olduğu gibi, özellikle üçüncü kişilerin iyiniyet iddialarını ortadan kaldırmaya yönelik olarak, hakim kararı ile durumun ilan edilmesine ilişkin ek bir tedbirin öngörülmesi de yerinde olurdu.

A) Genel Tedbirler (Medeni Kanun m. 199/f. II)

Kanun koyucu, MK. m. 199/f. II'de "Hâkim bu durumda gerekli önlemleri alır." demek suretiyle, tasarruf yetkisi sınırlamasının beklenen sonuçları doğurabilmesi ve etkili olabilmesi için genel nitelikte bir tedbir öngörmüştür. Söz konusu hüküm hâkime, tasarruf yetkisi sınırlamasının, eşin bu sınırlamayı ihlal etmesini engelleyen, sınırlamayı destekleyen ve ondan beklenen amacın gerçekleşmesini kolaylaştıran tedbirleri alma konusunda bir yükümlülük getirmiştir. Hâkim bu tedbirleri alırken, somut olayla sınırlı olan, ancak gerekli önlemleri alma konusunda kendisine tanınan bir takdir yetkisine sahiptir³⁹.

Hâkimin tasarruf yetkisi sınırlaması kararı ile bağlantılı olarak alacağı bu tedbirlerin, her şeyden önce sınırlamaya konu olan mal varlığı değerleri ile ilgili olması gerekir. Dolayısıyla hâkim alacağı önlemleri de somut olarak belirtmek zorundadır. Bunun dışında söz konusu önlemler, eşlerin çıkarları çerçevesinde orantılı ve amaca uygun olmalıdır⁴⁰.

Medeni Kanun m. 199/f. II kapsamında alınacak tedbirlere örnek olarak, taşınır bir malın veya kıymetli evrakın saklanmak üzere bankaya ya da mahkemeye yahut da üçüncü bir kişiye tevdi edilmesi, tasarruf yetkisi sınırlanan eşin banka hesaplarının diğer eşin rızası alınmaksızın tasarruf edilemeyeceğinin bankaya bildirilmek üzere bloke edilmesi, eşin borçlularının borçlarını ancak diğer eşin rızası ile tasarruf edilebilecek bir bloke hesaba ödemelerinin sağlanmasına karar verilmesini sayabiliriz⁴¹. Bu hususta hâkimin tasarruf yetkisini sınırlandırdığı mal varlığı değerine göre alacağı tedbirler de farklı olacaktır⁴². Bir başka ifadeyle hâkim, somut durum ile sınırlamaya konu olan mal varlığı değerlerine uygun olan ve uygulanabilir önlemlerin neler olduğuna karar vererek, bunları hayata geçirecektir. Ayrıca, eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar veren hâkimin, üçüncü kişilerin iyi niyetini ortadan kaldırıcı önlemleri de etkili bir biçimde alması gerekir.

---

³⁹ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 75; GÜMÜŞ, Evliliğin Genel Hükümleri, s. 196; BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 135; AYAN, age., s. 265.

⁴⁰ BRÂM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 22; GÜMÜŞ, Evliliğin Genel Hükümleri, s. 196; BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 135.

⁴¹ BRÂM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 22.

⁴² AYAN, age., s. 265.

Alınacak tedbirler ile ilgili olarak, hâkimin tasarruf yetkisi sınırlanan eşin başkasının borcu için kefil olmasına ya da garanti sözleşmesi yapmasına ilişkin bir karar verip veremeyeceği üzerinde de ayrıca durmak gerekir.

KILIÇOĞLU bu konudaki görüşlerini, “İsviçre Borçlar Kanununda yapılan değişiklikle bir eşin üçüncü kişiye kefil olması diğerinin rızasına bağlandığundan (İBK. m. 494) TMK. md. 199’un kaynağı olan İMK. md. 178 gereğince hakimin eşin üçüncü kişilerin borcu için kefil olmasını yasaklamasına gereksinim yoktur. Bizde böyle bir değişiklik yapılmadığından, TMK. md. 199 hükmü uygulama bulabilecek ve bir eşin üçüncü kişilerin borçları için kefil olması yargıç tarafından diğer eşin rızasına bağlı tutulabilecektir.” şeklinde ifade etmiştir⁴³.

GÜMÜŞ, bu yöndeki bir önlemin, MK. m. 199/f. II kapsamında alınacak ek önlemlerin tasarruf sınırlamasına tâbi tutulan mal varlığı değeri ile bağlı olması zorunluluğu gereği, alınamayacağını belirtmektedir⁴⁴.

BARLAS, MK. m. 199/f. II gereğince hakimin gerekli önlemleri alacağını belirttiikten sonra, alınacak önlemler arasında eşin başkasının borcu için garanti veya kefalet vermekten men edilmesinin de yer alacağını ifade etmiştir⁴⁵. Fakat yazar başka bir çalışmasında, bu görüşüne bir anlamda açıklık getirerek şu ifadelerle yer vermiştir. “Ancak, TMK. m. 199/f. I gereğince ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi gerekli kıldığı takdirde, eşlerden birinin istemi üzerine hakim, o eşin belli mal varlığı değerleri ile ilgili tasarruflarını diğer eşin rızasına tâbi kılabilir; TMK. m. 199/f. II gereğince de hakim bu konuda gerekli önlemleri alır.

İşte, şayet bu hükmün sadece tasarruf işlemlerini kapsamadığı, borçlandırıcı işlemleri de içerdiği kabul edilirse ve eşlerden birinin başvurusu üzerine hâkim de böyle bir karar almışsa, bu takdirde eşin kefalet sözleşmesiyle yükümlülük altına girmesi diğer eşin rızasına bağlı olabilir ve evlilik bağı

---

43 KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 32.

44 GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 76, dn. 229.

45 BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 135.

yüzünden kefaletle ilgili bir sınırlama ancak bu kapsamda gündeme gelebilir⁴⁶.

Yukarıda da belirttiğimiz üzere, MK. m. 199 hükmü ailenin ekonomik varlığını tehlikeye düşüren veya evlilik birliğinden doğan mali yükümlülüklerini yerine getirmeyen eşin tasarruf yetkisine bir kısıtlama getirmeyi öngörmektedir. Bu kısıtlama doğrultusunda, eşin bazı mal varlığı değerleri üzerindeki tasarruf işlemlerini geçerli bir şekilde yapabilmesini, hâkim kararı ile diğer eşin rızasına bağlı kılınmaktadır. Doktrinde genel olarak kabul edildiğine göre, söz konusu kısıtlama kararına konu olacak işlemler “tasarruf işlemleri” olup “borçlandırıcı işlemler” kapsamı dışında kalmaktadır⁴⁷. Bir başka ifadeyle, hâkim kararı ile getirilen sınırlama sadece tasarruf işlemlerine yönelik olacak, borçlandırıcı işlemler yönünden bir sınırlama söz konusu olamayacaktır. Dolayısıyla tasarruf yetkisi sınırlanan eşin, bir tasarruf işlemi niteliğinde olmayan kefalet sözleşmesi ya da garanti sözleşmesi gibi sözleşmeleri geçerli bir şekilde yapabilmesi için diğer eşin rızasına ihtiyacı olmayacaktır. Ancak, evlilik birliğini korumaya yönelik hükümlerden birisi olan MK. m. 199'daki düzenlemeden beklenen gayeye daha etkin bir şekilde ulaşılabilmesi için, kısıtlama kararının asıl olarak tasarruf işlemlerine yönelik olması yönündeki görüşümüzü korumakla birlikte, istisnai olarak kefalet sözleşmesi bakımından bir farklılık getirilmesi kanaatindeyiz. Zira kefalet ve garanti gibi sözleşmeler, ailenin ekonomik varlığı bakımından kolaylıkla tehlike oluşturabilecek sözleşmelerdir. Bilindiği üzere, eşin üzerinde tasarruf yetkisi kısıtlanan mal varlığı değerleri içerisinde taşınmaz varsa ve MK. m. 199/f. III gereğince hakim, eşlerden birisinin taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandırır, kendiliğinden durumu tapu siciline şerh ettirecektir. Şerh, tasarruf yetkisi sınırlanan eşin, diğer eşin rızasını almadan o taşınmaz üzerinde üçüncü kişilerle geçerli bir tasarruf işlemi yapmasına engel olma amacını gütmektedir. Ancak bu şerh, söz konusu taşınmazın cebri icra yolu ile satılmasına engel teşkil etmemektedir⁴⁸. Bu durum dolaylı da olsa ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düşmesine yol açabilecektir. Örneğin, eşin üçüncü bir kişinin borcu için kefil olması ve alacaklının kefil takip etmesi

---

46 BARLAS, N., “Kefalet Hukukuna İlişkin Bazı Sorunlar ve Yargıtay Uygulaması”, Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, XXI, 9-10 Aralık 2005, s. 55; Aynı yönde olarak bkz., ÖZEN, B., Kefalet Sözleşmesi, İstanbul 2008, s. 140, dn. 384.

47 Bu konuda bkz. II.

48 BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 26; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 35.

sonucunda taşınmazın cebri icra yolu ile satılması ihtimalinde, tasarruf yetkisi sınırlanan eş doğrudan doğruya bir tasarruf işlemi yapmamış olmasına rağmen, yapmış olduğu borçlandırıcı işlem dolayısıyla ailenin ekonomik varlığının tehlikeye düşmesine neden olabilecektir.

Diğer taraftan yürürlükteki Borçlar Kanunu'nda olmayan fakat Borçlar Kanunu Tasarısı'nda (m. 584)⁴⁹, İsviçre Borçlar Kanunu'nun 494. maddesine benzer bir hüküm yer almaktadır⁵⁰. Bu hüküm yasalaştığı takdirde, sözleşmenin yapıldığı sırada kefilin evli olması halinde diğer eşin de yazılı rızası aranacaktır. Bir anlamda adı geçen hüküm, evlilik birliğinin korunmasına hizmet etmektedir ve konumuzla da ilgilidir. Başka bir ifadeyle, Tasarının bu hükmü aracılığıyla getirilmek istenen düzenleme ile ailenin korunması amaçlanmaktadır⁵¹.

Sonuç olarak, MK. m. 199'un tasarruf işlemlerine yönelik bir sınırlama öngördüğü yönündeki görüşümüzü muhafaza etmekle birlikte, evlilik birliğinin korunmasına yönelik olarak ve bu konudaki olası mağduriyetleri önlemek açısından, Borçlar Kanunu Tasarısı m. 584 hükmünün yasalaşmasına kadar MK. m. 199/f. II gereğince alınacak önlemler arasında istisnai olarak, hakim diğer eşin başkalarının borcu için kefalet ve garanti sözleşmeleri yapmasına da sınırlama getirmesi gerekir. Bu kabul ayrıca, kötü niyetli eşlerin dolaylı da olsa bazı malvarlığı değerlerini bu yolla üçüncü kişilere devretmesinin önüne geçilmesini de sağlamış olacaktır.

Hâkimin MK. m. 199/f. II gereğince, vermiş olduğu karar ve somut duruma uygun olarak alacağı tedbirler neticesinde, evlilik birliğini korumaya yönelik olmak üzere tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşin yapacağı hukuki

---

49 Borçlar Kanunu Tasarısı m. 584/f. I hükmü şöyledir: "Eşlerden biri mahkemece verilmiş bir ayrılık kararı olmadıkça veya yasal olarak ayrı yaşama hakkı doğmadıkça, ancak diğerinin yazılı rızasıyla kefil olabilir; bu rızanın sözleşmenin kurulmasından önce ya da en geç kurulması anında verilmiş olması şarttır".

50 Borçlar Kanunu Tasarısı m. 584'ün öngördüğü düzenleme ile ilgili ayrıntılı bilgi için bkz., ÖZEN, age., s. 139 vd..

51 "Tasarının 584. Maddesiyle getirilen yeniliğin, ailenin korunması düşüncesine hizmet ettiği ortadadır. Kefil olan eş ister kadın eş olsun isterse erkek eş, kefaletin geçerliliği diğer eşin rızasına bağlı olacaktır. Böylelikle, aile hayatı için sıkıntı yaratabilecek ve ailenin ekonomik geleceği bakımından tehlike kaynağı olacak olan hatır kefaletlerinin olabildiğince engellenmesi amaçlanmıştır." (ÖZEN, age., s. 140).

işlemlerin hüküm ve sonuç doğurması diğer eşin rızası ile mümkün olacaktır⁵².

B) Özel Tedbir (Medeni Kanun m. 199/f. III)

Medeni Kanun m. 199/f. III, eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar veren hâkimin, eğer sınırlama konusu mal varlığı değerleri arasında taşınmaz varsa, sınırlama kararı ile birlikte özel bir tedbir almasını da öngörmüştür. Anılan fıkra hükmü gereğince, hâkim, eşlerden birinin taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini kaldırır⁵³, kendiliğinden durumun tapu kütüğüne şerh edilmesine de karar verecektir.

Görüldüğü üzere kanun koyucu II. fıkra hükmünün aksine, III. fıkroda, tasarruf yetkisi sınırlaması konusunun taşınmaz mal olduğu hallerde hâkime bir takdir yetkisi tanımamış, tasarruf yetkisi sınırlaması kararı ile birlikte, söz konusu sınırlamayı ilgili taşınmazın tapu kütüğüne kendiliğinden şerh ettirme yükümlülüğünü de getiren özel bir tedbir öngörmüştür.

1. Şerhin Yapılması

Eşin taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandıran hâkim MK. m. 199/f. III gereğince, durumun tapu siciline şerh edilmesine de karar verecektir. Şerhin bildirimimin ne şekilde yapılacağı ile ilgili olarak ne Medeni Kanun'da ne de Tapu Sicil Tüzüğü'nde bir hüküm bulunmaktadır. Doktrinde, mahkemenin almış olduğu kararı yazılı olarak tapu sicil müdürlüğüne bildirmesiyle birlikte şerhin gerçekleşeceği kabul edilmektedir⁵⁴.

2. Şerhin Hukuki Sonuçları

Hâkimin MK. m. 199/f. III gereğince, eşin taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisini sınırlandırılmasına ilişkin kararı vermesinin ardından, söz konusu

---

⁵² ÖZTAN, age., s. 226.

⁵³ Fıkra hükmünde "kaldırır" ibaresi kullanılmışsa da bundan amaç, eşin taşınmaz üzerindeki tasarruf yetkisinin tamamen kaldırılması değil, ancak hâkim tarafından diğer eşin rızasına bağlı kılınmasıdır. Aynı yönde bkz., BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 136.

⁵⁴ KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 35; DOĞAN, age., s. 210, 211. İsviçre hukukunda gecikme tehlikesinin bulunduğu hallerde, mahkemenin modern elektronik haberleşme araçlarından da yararlanarak bildirim yapabileceği belirtilmektedir. Bu konuda bkz., BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 28.

kararın tapu kütüğüne şerh edilmesiyle birlikte, birtakım hukuki sonuçları da ortaya çıkacaktır. Bu sonuçlardan ilki tasarruf yetkisi sınırlanan eşin karara konu olan taşınmaz üzerinde tek başına tasarrufta bulunma imkânının ortadan kalkmış olmasıdır. Daha doğru bir ifade ile tasarruf yetkisi sınırlanan eş, artık hâkimin kararından sonra o taşınmaz üzerinde ancak diğer eşin rızasını sağladığı takdirde geçerli bir hukuki işlem yapma imkânına sahip olacaktır.

Hâkimin kararının ortaya çıkaracağı bir diğer sonuç da üçüncü kişiler bakımından gerçekleşebilir. Özellikle, hâkimin karar vermesi ile şerhin yapılması arasında geçen zaman zarfında, yani karardan henüz haberdar olma imkânından yoksun olan iyi niyetli üçüncü kişilerin, tapu kütüğündeki kayda istinaden taşınmazla ilgili bir hukuki işlem yapmaları halinde, aynı hak kazanmaları mümkün olabilecek midir? Doktrinde bu konuda çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

GÜMÜŞ, bu konudaki görüşünü, “TMK m. 3/1’in ‘Kanunun iyiniyete hukuki bir sonuç bağladığı durumlarda, asıl olan iyiniyetin varlığıdır’ hükmü karşısında iyiniyetin koruyucu fonksiyonu, ancak kanun koyucunun iyiniyetin korunmasını açıkça kabul ettiği hallerde mümkündür. Bu nedenle üzerindeki tasarruf yetkisi kısıtlanan malvarlığı değerinin sahibi olan eşin karşısındaki işlem tarafı üçüncü kişinin ‘iyiniyeti’ ancak yasanın iyiniyete iktisabi sonucu bağladığı hallerde sonuç doğurur. Bu anlamda kanun koyucu TMK m. 199’da izne yetkili eşin izni olmadan yapılan işlemin tarafı üçüncü kişinin (karşı tarafın tasarruf yetkisine yönelik) iyiniyetini ‘özel olarak korumadığı için, işlem tarafı üçüncü kişinin mevcut iyiniyeti var olan tasarruf yetkisi eksikliğini kural (olarak) ortadan kaldırmaz. Burada temel sorun Türk Medeni Kanununda aynı hak iktisabında iyiniyetin korunmasını öngören kanun hükümlerinin işlem tarafı ve diğer üçüncü kişiler için ne ölçüde uygulanabilirliği olarak karşımıza çıkmaktadır.”⁵⁵ şeklinde ifade etmiştir.

DOĞAN’ın görüşü de bu yöndedir. Yazara göre, “Tasarruf yetkisi kısıtlanan eş ile diğer eşin rızası olmaksızın işlem yapan kişi, tapu siciline değil, tapu sicilinde malik görünen kişinin tasarruf yetkisine sahip olduğuna güvendiğinden, bu güven Medeni Kanunun 1023. maddesi çerçevesinde korunamaz. Kaldı ki, kanun koyucu, evlilik birliğinin ve diğer eşin menfaatini korumak amacıyla özel bir hüküm olarak Medeni Kanunun 199. maddesinin 3. fıkrası hükmünü getirdiğine göre, bu menfaatin malik olan eş ile işlem

---

⁵⁵ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 87.

yapan üçüncü kişilerin menfaati karşısında daha fazla korunmaya değer görüldüğünü söyleyebiliriz. Bu sebeple, tasarruf yetkisi kısıtlanan eş ile işlem yapan kişinin iyiniyetinin, rızası alınmayan eş karşısında korunması, işlemin geçersiz sayılması, hükmün amacına daha uygundur.”⁵⁶.

BARLAS’a göre ise, “Buradaki şerh, ‘bir tasarruf yetkisinin sınırlanması’ şerhidir. Sınırlama, hakimin kararı ile şerhten önce doğar. Bu noktada, eşle işlem yapan kimsenin iyiniyeti de korunmaz. Buna karşılık şerh, taşınmazı yetkisi sınırlanmış eşten iktisap eden kişiden (işlemin karşı tarafından) aynı hak kazanma durumunda olan bir başka kişinin iyiniyet iddiasını önler. Eğer şerh yoksa ve eşle işlem yapan kişiden iktisapta bulunan şahıs iyiniyetli ise, onun taşınmaz üzerinde aynı hak iktisabı korunacaktır.”⁵⁷.

KILIÇOĞLU aksi fikirdedir. Yazara göre, “Bir hukuksal işlemin diğer eşin rızasına bağlandığından haberdar olmayan üçüncü kişiler iyiniyetin korunmasına ilişkin hükümlerden yararlanmaya devam ederler. Bu anlamda olmak üzere tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına ilişkin tapuda tedbir niteliğinde olmak üzere ya da esas kararlar birlikte gerekli şerh işlemi yapılmamış ya da mahkeme tarafından TMK. md. 199 f. II’deki gerekli diğer önlemler alınmamış üçüncü kişi bu önlemlerden iyiniyetle haberdar olmamışsa işlemi yapan üçüncü kişi korunacak, yapılan hukuksal işlem geçerli olacaktır. Burada önemli olan kendisiyle işlem yapılan üçüncü kişinin iyiniyetli olup olmamasıdır. Yoksa işlemi yapan rızaya muhtaç eşin iyiniyetli olup olmaması önem taşımaz.”⁵⁸.

AYAN da tasarruf yetkisi sınırlanan eş ile işlem yapan iyi niyetli üçüncü kişinin korunacağı görüşündedir. Yazarın fikrine göre, “Bir taşınmaz hakkında tasarruf yetkisi sınırlanmasına karar verilmiş olmakla birlikte, buna ilişkin şerh henüz tapu siciline işlenmemişse, bu sınırlamadan haberi olmayan iyi niyetli kişilerin, tasarruf yetkisi sınırlanan eşten gerçekleştirdikleri iktisap, Medeni Kanun’un 1023. maddesine göre korunmalıdır. Çünkü, Medeni Kanun’un 1023. maddesi, kanaatimce, tapu sicilinde malik olarak görünen kişinin tasarruf yetkisinin varlığına duyulan güveni de korumaktadır.”⁵⁹.

---

56 DOĞAN, age., s. 195.

57 BARLAS, Eşler Arası Hukuki İşlem Özgürlüğü ve Sınırları, s. 137.

58 KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 34.

59 AYAN, age., s. 268, 269.

ERTAŞ'a göre, "Hâkimin bu kararı tapuya şerh edilmemiş ise TMK. 1010. m./2. f. ve 1023. m. uyarınca bu durumu bilmeyen ve bilecek durumda olmayan kişilerin eşin rızası alınmadan yapılmış tescil işlemlerinden kazanmış oldukları haklar korunacaktır. Karar şerh edilmiş ise üçüncü kişilerin artık bunu bilmediklerini ileri sürmesi mümkün değildir. (TMK. 1020)"⁶⁰.

REİSOĞLU da hâkimin MK. m. 199'a göre, aldığı kararlardan haberdar olmayan üçüncü kişilerin iyi niyetlerinin korunacağını belirtmiştir⁶¹.

İsviçre hukukunda bu konuda genel eğilim, eşle işlem yapan üçüncü kişinin iyi niyetinin korunacağı yönündedir. Dolayısıyla tasarruf yetkisi kısıtlanmış eş ile hukuki işlem yapan üçüncü kişi, tapu sicilindeki kayıtlar belirleyici olduğundan, sicildeki kayda güvenebilecektir. Eğer tapu sicilinde şerh (beyan) henüz yapılmamış ise tasarruf yetkisi sınırlaması iyi niyetli üçüncü kişiler bakımından etkisiz olacaktır. Bunun sonucu olarak da iyi niyetli üçüncü kişi taşınmaz üzerindeki mülkiyet ya da sınırlı ayni hakkı kazanacaktır⁶².

Tasarruf yetkisinin sınırlanması halinde mal varlığı olarak bir taşınmaz var ise bu taşınmazın tapu siciline yapılacak şerh, tapu sicil sayfasını kilitleyecektir⁶³.

Hâkimin şerhe karar vermesi ile şerhin yapılması arasında geçen süre zarfında üçüncü kişiler iyi niyetli de olsalar MK. m. 1023'e göre taşınmaz üzerinde hak kazanmaları mümkün değildir. Her şeyden önce hâkimin tasarruf yetkisini sınırlama kararı kapsamındaki mal varlığı değerleri içerisinde taşınmazın bulunması halinde MK. m. 199/f. III gereğince yapılacak olan şerh kurucu nitelikte değil, açıklayıcı niteliktedir. Zira şerhten önce hâkimin kararı ile birlikte eşin tasarruf yetkisi kısıtlanmış olmaktadır. Dolayısıyla artık sınırlama kararıyla birlikte tasarruf yetkisi kısıtlanan eşin o taşınmaz

---

⁶⁰ ERTAŞ, age., s. 205.

⁶¹ REİSOĞLU, S., "Yeni Medeni Kanun'un Bankaları İlgilendiren Başlıca Farklı Düzenlemeleri", (Türkiye Bankalar Birliği tarafından 14.02.2002 tarihinde İstanbul'da düzenlenen "Medeni Kanun'da Bankalar İle İlgili Düzenlemeler" konulu konferansta Prof. Dr. Seza Reisoğlu tarafından yapılan sunuma ilişkin metin) Bankacılar Dergisi, S. 40, Y. 2002, s. 70.

⁶² BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 36; HAUSHEER/REUSSER/GEISER, Art. 178, N. 13.

⁶³ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 79 vd.; DOĞAN, age., s. 196.

üzerinde geçerli bir işlem yapma imkânı, ancak diğer eşin rızasıyla mümkün hale gelecektir. Bu bakımdan aslında sicilde tasarruf yetkisi kısıtlanan eş malik olarak görünse bile, onun artık geçerli bir satış işlemini yapabilmesi ancak diğer eşin rızasına bağlı olmaktadır⁶⁴. Bir başka deyişle, tasarruf yetkisi sınırlanan eş hâkimin kararı ile birlikte o taşınmaz üzerinde aynı hakkın devrine ilişkin hukuki işlem yapma imkânından yoksundur. Üçüncü kişi eşin tasarruf yetkisinin yokluğunu bilmeseydi, yani iyi niyetli olsa bile, tapu sicilindeki kayda dayanarak adına yapılacak tescille aynı hakkı, örneğin mülkiyet hakkını, kazanamayacaktır. Kanaatimizce, burada iyi niyetli olan üçüncü kişinin tapu sicilindeki kayda dayanarak hak kazanması yolsuz tescile dayanan bir durum değildir. Teknik anlamda tasarruf yetkisi sınırlanan eş adına tescil olan eşin o taşınmaz üzerinde tasarruf işlemi yapabilmesi diğer eşin rızasına bağlı kılınmıştır. Bu bakımdan iyi niyetli üçüncü kişinin söz konusu taşınmaz üzerinde hak kazanmaması, hukuki sebebin geçersizliğinden, daha doğru bir ifadeyle tasarruf yetkisinin olmamasından kaynaklanmaktadır⁶⁵. Ancak iyi niyetli üçüncü kişi geçersiz de olsa kendi adına yapılan bu tescile dayanarak taşınmazı bir başka iyi niyetli kimseye temlik ederse, artık bu kişi MK. m. 1023 gereğince aynı hakkı kazanacaktır. Bir başka ifadeyle, tasarruf yetkisi sınırlanan eşle işlem yapan ve tapu sicilinde hak sahibi olarak görünen üçüncü kişi ile işlem yapan kişilerin iyi niyetli olmaları halinde kazanımları korunacaktır.

3. Şerhin Terkini

Medeni Kanun m. 199'da öngörülen tasarruf yetkisi sınırlandırılması ve buna bağlı olarak alınan önlemler, evlilik birliğini korumaya yönelik olan ve özünde kalıcı nitelikte olmayan tedbirler olduğundan, şartlar değiştiği takdirde eşlerden birisinin talebi üzerine hâkim, MK. m. 199 gereğince daha önce almış olduğu önlemleri değiştireceği gibi, tamamen de kaldırabilecektir. Gerçekten MK. m. 200'e göre, "Koşullar değiştiğinde hakim, eşlerden birinin istemi üzerine kararında gerekli değişikliği yapar veya sebebi sona ermişse, alınan önlemi kaldırır".

---

⁶⁴ DOĞAN, age., s. 194.

⁶⁵ Bu konuda bkz. ve karşı., OĞUZMAN, M.K./SELİÇİ, Ö./OKTAY-ÖZDEMİR, S., Eşya Hukuku, Gözden Geçirilmiş 11. Baskı, İstanbul 2006, s. 203.

Söz konusu hüküm gereğince, eğer tasarruf sınırlandırılmasına konu olan mal varlığı değerleri içerisinde bir taşınmazla ilgili olarak tapu kütüğüne şerh verilmişse, şartların değişmesi halinde ve eşlerden birisinin talebi üzerine hâkim, tasarruf yetkisi sınırlamasının kaldırılmasına karar verirse aynı zamanda şerhin terkin edilmesini de tapu sicil müdürlüğüne bildirmek durumundadır⁶⁶.

Hâkimin tasarruf yetkisi sınırlandırılmasını kaldırma kararı ile birlikte şerh hukuken değerini kaybetse bile, hâkim tarafından şerhin terkin tapu sicil müdürlüğüne bildirilmelidir. Nasıl ki, tasarruf yetkisi sınırlandırılması hâkim kararı olmaksızın ortadan kalkamayacağı gibi, taşınmazın tapu kütüğüne yapılan şerh de hâkimin bildirimini olmadan terkin edilemeyecektir. Dolayısıyla, eşlerden birisinin talebi üzerine şerhin terkin edilmesi mümkün değildir⁶⁷.

Daha önce de değindiğimiz üzere⁶⁸, MK. m. 199'a göre hakimin eşlerden birisinin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasına karar verebilmesi için diğer eşin bu yönde bir talebinin olması gerekir. Ancak her nasılsa evlilik birliğini koruma önlemleri kapsamında hâkim eşin talebi olmaksızın böyle bir karar vermişse ve sınırlama konusu malvarlığı değerleri içerisinde bulunan taşınmaz ile ilgili olarak da tapu kütüğüne şerh verilmişse, şerhin hukuki durumu tartışmalıdır.

GÜMÜŞ'e göre, "Evlilik birliğini korumayla yetkili mahkeme, koruma isteyen eşin TMK m. 199'a dayalı özel talebi olmaksızın bir tasarruf yetkisi sınırlaması kararı verip tapu kütüğüne şerhi sağlamışsa, şerh hukuken hiçbir değer taşımayacağından taşınmaz maliki eş, terkinin TMK m. 1026'ya göre talep edebilir."⁶⁹

Buna karşılık DOĞAN ise mahkeme kararının yok sayılması anlamına gelen bu görüşün kabul edilemeyeceğini belirtmektedir. Yazara göre, "Bu mahkeme kararı ya temyiz yolu ile bozulur ya da sonradan bu önlemin kaldırılmasına ilişkin yeni bir kararla şerh dayanaktan yoksun kılınabilir. Bunun dışında, mevcut bir karara rağmen şerhin bir değer taşımadığından söz edi-

---

⁶⁶ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 91; DOĞAN, age., s. 224.

⁶⁷ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 91; DOĞAN, age., s. 225.

⁶⁸ Bu konuda bkz., III, C, 1.

⁶⁹ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 92.

lemez”⁷⁰. Yazar ayrıca, talep olmaksızın verilen tasarruf yetkisi kısıtlaması kararı ve buna bağlı olarak yapılan şerhin, ne bir aynı hakka ne de bir aynı hakkın sona ermesine ilişkin olduğu için şerhin terkinde MK. m. 1026’nın uygulanamayacağını belirtmektedir⁷¹.

Eşlerden birisinin talebi olmaksızın, evlilik birliğini korumaya yönelik olarak, hâkimin böyle bir karar vermesi halinde öncelikle bu durum MK. m. 199’a aykırılık teşkil edecektir. Zira söz konusu hükümde öngörülen koruma önlemi ancak eşlerden birisinin talebi üzerine uygulanabilecektir. Dolayısıyla eşlerden birisinin talebi olmaksızın hâkim, diğer eşin belirli mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisini sınırlandıramayacaktır. Durum böyle olmakla birlikte, evlilik birliğini korumaya yönelik olarak eşin talebi olmaksızın hâkimin diğer eşin tasarruf yetkisini sınırlandırması ve buna bağlı olarak sınırlamaya konu olan mal varlığı değerleri içerisinde bulunan taşınmazlarla ilgili olarak tapu siciline şerh verdirmesi durumunda, verilen kararı ve şerhi yok saymak mümkün değildir. Burada yapılması gereken şey, tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşin bu kararı ve dolayısıyla şerhi ortadan kaldırmak için yargı yoluna başvurusu olacaktır.

V. EŞİN TASARRUF YETKİSİNİN SINIRLANDIRILMASININ HUKUKİ SONUÇLARI

Medeni Kanun m. 199 gereğince, hâkim kararı ile belirli malvarlığı değerleri üzerinde tasarrufta bulunma yetkisi sınırlandırılan eş, bu karardan sonra belirtilen mal varlığı değerleri üzerinde ancak diğer eşin rızasıyla tasarruf işlemleri yapabilecektir⁷². Zira tasarruf sınırlamasına ilişkin kararın içeriğini, hâkim tarafından somut olarak belirlenen mal varlığı değerleri üzerinde diğer eşin rızasıyla tasarruf işlemi yapılabilmesi oluşturmaktadır⁷³. Bu bakımdan, örneğin, eşin sahip olduğu bir banka hesabı üzerinde tasarrufta bulunması diğer eşin rızası olmaksızın gerçekleşemeyecek, böyle bir işlem diğer eşin rızası olduğu takdirde mümkün hale gelebilecektir.

Eşin rızası izin ya da onay şeklinde gerçekleşebilir. Normal şartlar altında, rızanın izin şeklinde yani, tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşin bir üçüncü

---

⁷⁰ DOĞAN, age., s. 225.

⁷¹ DOĞAN, age., s. 225.

⁷² GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 73; AYAN, s. 266.

⁷³ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 17.

kişi ile hâkimin kararda belirlediği mal varlığı değerleri ile ilgili tasarruf işlemi yapmasından önce verilmiş olması gerekir.

Bunun dışında rıza onay şeklinde gerçekleşebilir. Eşin sınırlama konusu olan mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf işlemi yapmasından sonra diğer eş bu işleme onay verebilir. Eş işleme onay verinceye kadar yapılan hukuki işlem, eksik bir işlemdir ve burada askıda hükümsüzlük söz konusu olur. Onay beyanının tasarruf yetkisi sınırlanmış olan eşle hukuki işlemi yapan üçüncü kişiye yöneltilmiş olması gerekir. Söz konusu işleme onay verildiği takdirde, eşin bundan dönmesi artık mümkün değildir; işlem tamamlanmış olur ve onay, geçmişe etkili olarak sonuçlarını meydana getirir. Onayın verilmesi ile birlikte askı durumu kesin olarak sona ereceğinden, tasarruf yetkisi sınırlanan eşin yapmış olduğu hukuki işlem, tasarruf yetkisi tammış gibi sonuç doğurur. Dolayısıyla eşin işleme onay vermesi ile birlikte, yapılan tasarruf işlemi baştan itibaren geçerli hale gelerek hüküm ve sonuçlarını doğuracaktır⁷⁴.

Rıza beyanında bulunacak eş eğer işleme onay verecekse, hukuki işlemin güvenliği nedeniyle mümkün olan en kısa sürede bunu yapmalıdır⁷⁵. Tasarruf yetkisi sınırlandırılan eş ile işlem yapan üçüncü kişi tarafından, işleme onay verecek eşe bu onayı vermesi için uygun bir süre tanınabilir. Hukuki işlemin diğer tarafı olan üçüncü kişiyi tanıdığı süre içerisinde işleme onay verilmezse, askıda hükümsüz olan işlem baştan itibaren hükümsüz hale gelir⁷⁶.

Eşin rızasının açıklanma şekline ilişkin olarak, MK. m. 199 herhangi bir hüküm içermemektedir. Eş, hukuki işleme bizzat katılarak rızasını beyan edebileceği gibi, işlem yapılmadan önce izin, işlem yapıldıktan sonra onay şeklinde olmak üzere rızasını beyan edebilir. Bu bakımdan kural olarak, rıza beyanı yazılı, sözlü ya da kanaat verici bir davranışla açıklanabilir. Ancak daha sonra ispat konusunda herhangi bir uyuşmazlığın önüne geçmek için rıza beyanının yazılı olarak verilmesi yerinde olur. Eğer ortada yazılı bir rıza beyanı yoksa ve hukuki işlem de yapılmışsa, rızanın olmadığını ispat etmek beyanda bulunacak olan eşe düşer. Ayrıca rıza beyanının hüküm ifade ede-

⁷⁴ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 17; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 34; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 74; DOĞAN, age., s. 104.

⁷⁵ BRÄM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 17; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 34.

⁷⁶ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 74.

bilmesi için tasarruf yetkisi sınırlanan eş ile hukuki işlem yapan üçüncü kişiye yöneltilmiş olması gerekir⁷⁷.

Tasarruf sınırlamasının konusunu oluşturan mal varlığı değerleri içerisinde bir taşınmaz da varsa ve eş tarafından beyan edilecek rıza bu taşınmazla ilgili yapılacak bir tasarruf işlemine ilişkin olacaksa, TST. m. 11 gereğince beyan edilecek rızanın yazılı olması gerekir.

Tasarruf yetkisi sınırlanan eşin, üçüncü kişiyle yapmış olduğu hukuki işlem için diğer eşin rızasını alamadığı durumlarda hâkimin müdahalesini talep etmesi hususunda MK. m. 199'da bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak MK. m. 194'te yer alan "Rızayı sağlayamayan veya haklı bir sebep olmadan kendisine rıza verilmeyen eş, hakimin müdahalesini isteyebilir." şeklindeki hükmün kıyasen MK. m. 199'un kapsamına giren hallerde de uygulanması kabul edilmektedir⁷⁸. Kanaatimizce de tasarruf yetkisi sınırlanan eşin üçüncü kişi ile yapmış olduğu hukuki işleme rıza göstermeyen eşe karşı hâkimin müdahalesini istemesi mümkün olmalıdır. Zira rıza beyanında bulunacak olan eş, tasarruf yetkisinin kısıtlanmasını talep eden eş olduğu için, insan doğası gereği, pek çok durumda rıza göstermekten kaçınacaktır. Ancak bu rıza göstermemenin her zaman için haklı nedenlere dayandığını söylemek mümkün olamayacağı ve eşle hukuki işlem yapan karşı tarafın da haklarının korunması açısından, bu gibi durumlarda hâkimin müdahalesini kabul etmek hakkaniyete de uygun düşer.

VI. SONUÇ

Medeni Kanun'un 199. maddesindeki düzenleme, evlilik birliğini korumak amacıyla, eşlerden birisinin bazı mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasını, diğer eşin talebi ve hâkimin kararı ile mümkün hale getirmiştir. Doktrin tarafından da genel olarak benimsenen kabule göre, eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılması bir fiil ehliyeti sınırlaması olmayıp, hâkim tarafından belirlenen mal varlığı değerleri üzerindeki tasarruf işlemlerinin diğer eşin rızasına bağlı olarak yapılabildiği bir tasarruf yetkisi kısıtlamasıdır.

---

⁷⁷ GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 73.

⁷⁸ BRÂM/HASENBÖHLER, Art. 178, N. 18; KILIÇOĞLU, Hukuksal İşlemler, s. 34; GÜMÜŞ, Yeni Şerhler, s. 75.

Hâkimin MK. m. 199’u uygulayabilmesi için öncelikle eşlerden birisi tarafından kendisine bu yönde bir talepte bulunulmuş olması gerekir. İkinci olarak söz konusu hükümde de açıkça belirtildiği üzere, “Ailenin ekonomik varlığının korunması veya evlilik birliğinden doğan mali bir yükümlülüğün yerine getirilmesi”ni sağlamak gerekli olmalıdır. Hâkim kararında, belirli ve somut mal varlığı değerleri üzerinde tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşin bu işlemleri ancak diğer eşin rızasıyla yapacağına hükmedecektir. Burada kural olarak, belirli mal varlığı değerleri ile ilgili olarak tasarruf işlemlerinin yapılması diğer eşin rızasına bağlı kılınmaktadır. Ancak, konunun önemi ve henüz yasalaşmayan Borçlar Kanunu Tasarısının 584. maddesini de dikkate alarak, hâkimin istisnai olarak tasarruf yetkisi sınırlandırılan eşin, kefalet ve garanti gibi sözleşmeleri yapmasına da kısıtlama getirmesinin yerinde olacağı kanaatindeyiz.

Eşin tasarruf yetkisinin sınırlandırılmasının etkili olabilmesi için buna ilişkin tedbirlerin de alınmış olması gerekir. Bu tedbirler özellikle eşle işlem yapacak olan üçüncü kişilerin iyi niyetlerini ortadan kaldırmaya yönelik olmalıdır. Hâkimin alacağı tedbirleri genel (MK. m. 199/f. II) ve özel tedbir (MK. m. 199/f. III) olarak iki kısma ayırmak mümkündür. Özel tedbirler, tasarruf sınırlamasına konu olan mal varlığı değerleri içerisinde bir taşınmazın olmadığı durumlarda ve somut olaya göre hâkimin belirleyeceği önlemlerden oluşur. Genel tedbir ise taşınmaz mallara özgü bir önlemdir ve bu durumda hâkimin sınırlama kararı ile birlikte durumun tapu siciline şerh edilmesine de karar verme zorunluluğu bulunmaktadır. Hâkimin şerhe karar vermesi ile şerhin yapılması arasında geçen süre zarfında üçüncü kişilerin iyi niyetli de olsalar, MK. m. 1023’e göre taşınmaz üzerinde hak kazanmaları mümkün değildir. Zira MK. m. 199/f. III gereğince yapılacak olan şerh kurucu nitelikte değil, açıklayıcı niteliktedir ve şerhten önce hâkimin kararıyla birlikte eşin tasarruf yetkisi kısıtlanmış olmaktadır. Dolayısıyla artık sınırlama kararı sonucunda tasarruf yetkisi kısıtlanan eşin o taşınmaz üzerinde geçerli bir işlem yapma imkânı, sicilde malik olarak görünse bile, ancak diğer eşin rızasıyla mümkün hale gelecektir.